

Fakulteta za zdravstvo **Angele Boškin**
Angela Boškin Faculty of Health Care

Diplomsko delo
visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje
ZDRAVSTVENA NEGA

**VLOGA ZDRAVSTVENE NEGE PRI
ZDRAVLJENJU ODVISNOSTI OD
PREPOVEDANIH DROG V SLOVENIJI –
PREGLED LITERATURE**

**THE ROLE OF NURSING IN THE
TREATMENT OF DRUG DEPENDENCE IN
SLOVENIA: A LITERATURE REVIEW**

Mentorica: dr. Mirjana Delić, pred.

Kandidat: Dejan Vozel

Jesenice, januar, 2025

ZAHVALA

Iskrena zahvala mentorici dr. Mirjani Delić, pred., za strokovno pomoč, usmerjenost, spodbudo, potrpežljivost in prizadevnost v času nastajanja diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi recenzentu doc. dr. Branku Bregarju za recenzijo diplomskega dela in Miji Čuk, univ. dipl. spl. jez. za lektoriranje diplomskega dela.

Posebna zahvala gre moji družini in prijateljem, ki so mi stali ob strani in mi v študijskih letih pomagali.

POVZETEK

Teoretična izhodišča: Vloga zdravstvene nege je ključnega pomena pri zdravljenju in preprečevanju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji. Za delo z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog, morajo zaposleni v zdravstveni negi imeti veliko izkušenj in znanj pri izvajanju aktivnosti.

Cilj: Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

Metoda: Izveden je bil pregled domače in tuje strokovne in znanstvene literature v podatkovnih bazah Google Učenjak, COBISS in PubMed. Za iskanje domače literature so bile uporabljene ključne besede in besedne zveze, kot so »droge«, »medicinska sestra« in »intervencije«, medtem ko so bili za iskanje tuje literature uporabljeni izrazi, kot so »drugs«, »nurse« in »interventions. Postopek iskanja zadetkov je bil prikazan s pomočjo diagrama PRISMA. Znanstveni članki so bili objavljeni med letoma 2014 in 2024. Za sintezo ugotovitve pregleda literature je bila uporabljena tematska analiza.

Rezultati: V končno analizo je bilo vključenih 12 člankov, ki so vsebinsko ustrezali našemu namenu pregleda literature. Vsebinsko je bila oblikovana glavna tema, in sicer vloga zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

Razprava: Vloga zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji je ključnega pomena za preprečevanje in zdravljenje uporabnikov prepovedanih drog, saj se z leti povečuje število uporabnikov, s tem pa se tudi povečujeta smrtnost in hospitalizacija uporabnikov. Zaposleni v zdravstveni negi nimajo dovolj izkušenj, znanj in natančnih navodil glede njihove vloge na področju zdravstvene obravnave uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, zato bi bila specialna izobraževanja in delavnice na področju preprečevanja in zdravljenja prepovedanih drog v Sloveniji ključnega pomena.

Ključne besede: droge, medicinska sestra, intervencije

SUMMARY

Theoretical background: The role of nursing is crucial for the treatment and prevention of illegal drug addiction in Slovenia. To work with users addicted to illegal drugs, nurses must have considerable experience and knowledge in carrying out interventions.

Aims: The aim of the diploma thesis was to determine the role of nursing in the treatment of illegal drug addiction in Slovenia.

Method: A review of Slovenian and foreign professional and scientific literature was carried out in the Google Scholar, COBISS, and PubMed databases. To search Slovenian literature, the following keywords and phrases in Slovenian were used: “drugs”, “nurse” and “interventions”, and to search foreign literature, the same words were used in English. The process of searching for hits is illustrated using a PRISMA diagram. Only scientific articles published between 2014 and 2024 were included. To synthesize findings of the literature review, a thematic analysis was used.

Results: A total of 12 articles were included in the final analysis, the content of which corresponded to the purpose of our literature review. The main topic determined in terms of content was the role of nursing in the treatment of illegal drug addiction in Slovenia.

Discussion: The role of nursing in the treatment of illegal drug addiction in Slovenia is of key importance for the prevention and treatment of illegal drug use, as the number of these users has been increasing over the years, thereby increasing the mortality rate and hospitalization of users. Nurses do not have enough experience, knowledge and precise instructions regarding their role in the field of healthcare provision for users addicted to illegal drugs, so special training and workshops in prevention and treatment of illegal drug addiction in Slovenia would be of key importance.

Key words: drugs, nurse, interventions

KAZALO

1 UVOD	1
1.1 POMEN ODVISNOSTI UPORABNIKOV OD PREPOVEDANIH DROG	1
1.2 PREPOVEDANE DROGE V SLOVENIJI.....	3
1.3 ZDRAVLJENJE UPORABNIKOV OD ODVISNOSTI OD PREPOVEDANIH DROG.....	5
2 EMPIRIČNI DEL.....	9
2.1 NAMEN IN CILJ RAZISKOVANJA.....	9
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	9
2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA.....	9
2.3.1 Metode pregleda literature.....	9
2.3.2 Strategija pregleda zadetkov.....	10
2.3.3 Opis obdelave podatkov pregleda literature.....	10
2.3.4 Ocena kakovosti pregleda literature.....	10
2.4 REZULTATI.....	12
2.4.1 Diagram PRISMA.....	12
2.4.2 Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah.....	13
2.5 RAZPRAVA.....	20
2.5.1 Omejitve raziskave.....	27
2.5.2 Doprinos za stroko in nadaljnje raziskovalno delo.....	27
3 ZAKLJUČEK	29
4 LITERATURA.....	31

KAZALO SLIK

Slika 1: Hierarhija dokazov	11
Slika 2: Diagram PRISMA	13

KAZALO TABEL

Tabela 1: Rezultati pregleda literature (primeri podatkovnih baz).....	10
Tabela 2: Hierarhija dokazov	11
Tabela 3: Tabelarični prikaz rezultatov	13
Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah.....	20

SEZNAM KRATIC

CPZOPD	Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog
CZOPD	Center za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje

1 UVOD

Zdravstvena nega ima vlogo pri motiviranju, preprečevanju in uspešnem zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji, ob tem pa morajo zaposleni v zdravstveni negi vzpostavljati in vzdrževati spoštljiv terapevtski odnos do uporabnikov, ki so odvisni od prepovedanih drog (Vesel, 2019).

1.1 POMEN ODVISNOSTI UPORABNIKOV OD PREPOVEDANIH DROG

Pri odvisnosti uporabnikov od prepovedanih drog gre za skupino psiholoških, kognitivnih in telesnih pojavov, ki se pojavijo po dolgotrajnem in ponavljajočem se uživanju prepovedanih drog. Ti pojavi vključujejo (Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), 2019):

- močno željo po uživanju prepovedanih drog,
- težave pri nadzoru nad uživanjem prepovedanih drog,
- vztrajanje pri uživanju prepovedanih drog kljub negativnim posledicam (zdravstvene težave, motnje v duševnem zdravju, odvisnost, socialne težave in posledice),
- večje osredotočanje na uživanje drog v primerjavi z drugimi dejavnostmi in odgovornostmi,
- povečano toleranco in
- težave ob prenehanju uživanja prepovedanih drog.

Odvisnost vpliva na duševno, socialno, čustveno in telesno stanje uporabnika. Prepovedane droge negativno vplivajo na duševno stanje uporabnika, kar lahko privede do različnih duševnih motenj, halucinacij, blodenj in agresije. Zaradi odvisnosti od prepovedanih drog uporabnik postane socialno distanciran (družba ga zavrača in sovraži, postane lahko brezdomec), izgubi samospoštovanje, motivacijo in pojavijo se samomorilne misli. Zaradi vseh teh negativnih vplivov uporabniki prepovedane droge uporabljajo z namenom doseganja ugodja za lajšanje neželenih čustvenih stanj, za

izboljšanje socializacije, zaradi pritiska družbe in raziskovanja občutka pod vplivom prepovedanih drog (Imkome, 2018).

Kadenšek in Bregar (2017) sta v svoji raziskavi ugotovila, da so prepovedane droge na uporabnike imele več negativnih različnih vplivov na področju družine, zdravja, zaposlitve, socialne mreže, gibalne aktivnosti, kriminala in prostitucije. Na področju družine so uporabniki navajali več preprirov, nezaupanja in nespoštovanja. Pod vplivom prepovedanih drog se je psihično stanje uporabnika še poslabšalo, saj so bili pripravljeni prodati vse, kar je bilo vredno, in s tem oškodovati svojo družino. Uporabniki so imeli težave tudi na področju zdravja in gibalne aktivnosti, saj so prepovedane droge vplivale na izgubo telesne teže, pomanjkanje apetita, upad fizične zmogljivosti, pomanjkanje motivacije za gibanje in zmanjšanje samozavesti. Težave so imeli tudi pri iskanju zaposlitve in socialnem življenju, saj so bili stigmatizirani s strani družbe. Moški uporabniki so največkrat do prepovedanih drog dostopali s kriminalom in krajo, ženske uporabnice pa s prostitucijo, kar privede do neželenih dogodkov v socializaciji in zdravstvu.

Dion (2015) je v svoji raziskavi ugotovil, da se število uporabnikov z leti povečuje, kar predstavlja velik javnozdravstveni problem, saj prinašajo razne težave, povezane z drogo in odvisnostjo. Uporabniki, ki potrebujejo pomoč in se večkrat znajdejo v zdravstvenih ustanovah, so pogosto stigmatizirani s strani zdravstvenih delavcev, kar vpliva na ustrezno in kakovostno obravnavo uporabnika. Zdravstveni delavci imajo pogosto predsodke o uporabnikih prepovedanih drog, in sicer zaradi slabšega znanja o bolezni, odnosa med uporabnikom in zdravstvenim delavcem in zaradi uporabnikovega vedenja, ki povzroča diskriminacijo.

Diskriminacija pri zdravstvenih delavcih sproža tudi mišljenje, da uporabniki izkoriščajo zdravila za nadzorovanje bolečine, zato je njihova bolečina posledično zanemarjena. Tako je vloga zdravstvene nege oziroma zdravstvenih delavcev pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog, zelo zahtevna in zapletena (Morley, et al., 2015).

V raziskavi Neville in Roan (2014) ugotovita, da se diskriminacija uporabnikov, ki so odvisni od prepovedanih drog, pojavi zaradi manipulacij, nasilja in nesramnosti uporabnikov do zaposlenih v zdravstveni negi. To vpliva na delo in ustvarjanje negativnega odnosa ter na zdravljenje in lajšanje bolečin pri uporabniku.

Morgan (2014) je v svoji raziskavi ugotovil, da zaposleni v zdravstveni negi, ki imajo več predsodkov do uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, ne prepoznajo ali ne želijo prepoznati bolečine in pomoči, ki jo potrebuje uporabnik. Zato zdravstvena nega potrebuje tudi izobraževanja in pridobivanja znanja v vlogi prepoznavanja in obvladovanja bolečine pri uporabniku, odvisnem od prepovedanih drog.

Z rednimi izobraževanji in usposabljanjem zdravstvene nege bi se odnos do uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, spremenil na bolje, in tako bi bila omogočena kakovostna obravnava in enakovredna zdravstvena oskrba, ki bi imela večjo možnost uspešnega zdravljenja uporabnikov (Perviz, et al., 2021).

V raziskavi so Gonçalves, et al. (2018) ugotovili, da je krepitev spoštljivega terapevtskega odnosa do uporabnikov prepovedanih drog povezana z več dejavniki, in sicer s pripravljenostjo zaposlenih v zdravstveni negi za delo z uporabniki, s podporo zdravstveni negi in dovolj znanja o bolezni.

Obsojanje uporabnikov prepovedanih drog ima močan vpliv na slabši izid zdravljenja, zato je odnos zaposlenih v zdravstveni negi do uporabnikov izrednega pomena. Zdravstvena nega mora stremeti k holistični obravnavi uporabnika, da pa bodo zdravstvene intervencije uspešne in strokovno opravljene, se morajo zaposleni ves čas izobraževati in pridobivati nova znanja (Vesel, 2019).

1.2 PREPOVEDANE DROGE V SLOVENIJI

Prepovedane droge se opredeljuje kot droge, katerih je nemedicinska uporaba prepovedana z mednarodnimi pogodbami o drogah. Uporaba in zloraba prepovedanih drog je velik javnozdravstveni problem, saj vključujejo fizične in psihološke težave, kot

so preveliko odmerjanje, samopoškodovanje, duševne motnje, bakterijske in virusne okužbe, ki se prenašajo s krvjo, ter drugi socialni in ekonomski problemi, vključno z nasiljem, kriminalom in družinskimi motnjami (Teoh, et al., 2019).

Prepovedane droge v Sloveniji se razdelijo v tri skupine (Antolin, 2023):

- skupina 1: učinkovine, ki zaradi zlorabe povzročajo hude posledice in so zelo nevarne za ljudi ter se ne uporabljajo v farmaciji;
- skupina 2: učinkovine, ki zaradi zlorabe povzročajo hude posledice in so zelo nevarne za ljudi ter se uporabljajo v farmaciji;
- skupina 3: učinkovine, ki so zaradi zlorabe srednje nevarne in se lahko uporabljajo v farmaciji.

Leta 2018 je Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) v Sloveniji izvedel raziskavo o uporabi alkohola, tobaka in drugih drog med prebivalci Slovenije v starosti 15–64 let. Po podatkih naj bi 21 % prebivalcev Slovenije že kdaj v življenju preizkusilo prepovedane droge. Najbolj razširjena droga naj bi bila konoplja, ki jo je v življenju preizkusilo 20,7 % prebivalcev Slovenije. Z 2,9 % naj bi bila na drugem mestu droga ekstazi, na tretjem z 2,6 % prebivalcev Slovenije kokain in amfetamin z 2,3 % slovenskih prebivalcev. V raziskavi je 8,9 % slovenskih prebivalcev, starih 15–64 let, poročalo, da so uporabili več drog ob eni priložnosti, 92 % teh uporabnikov je poročalo o uporabi konoplje in alkohola skupaj. 10 % slovenskih uporabnikov naj bi kombiniralo alkohol, konopljo in spodbujevalne droge. Psihotropna zdravila je v Sloveniji uporabilo 2 % prebivalcev, med njimi je 16,6 % absorbiralo alkohol in psihotropna zdravila, 6,4 % prepovedane droge in psihotropna zdravila, 4,6 % pa psihotropna zdravila, alkohol in prepovedane droge skupaj. Po podatkih o zastrupitvah s prepovedanimi drogami od leta 2018 do 2020 se je število zastrupitev oseb zmanjševalo, v letu 2021 pa se je ponovno dvignilo. Najbolj pogosta droga za zastrupitev je bil kanabis, z izjemo leta 2018, ko je prevladovala zastrupitev s kokainom. Pojavnost smrti, ki so povezane z uporabo drog, se je od leta 2012 do leta 2019 dvigovala, nato leta 2020 zmanjšala. Med letoma 2016 in 2020 je najbolj narasla smrtnost v starostni skupini 45 let in več. Večina smrti v letu 2021 je bila povezanih z zasvojenostjo, saj je šlo za uporabo več drog hkrati in ni bilo mogoče odkriti

glavne droge, ki bi povzročila smrt. V letih 2020 in 2021 se je povečalo število smrti za dvakrat, in sicer glavni razlog je bila prav zasvojenost (NIJZ, 2023).

1.3 ZDRAVLJENJE UPORABNIKOV OD ODVISNOSTI OD PREPOVEDANIH DROG

Zdravljenje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, zahteva veliko znanja od zdravstvene nege na področju farmakologije in razumevanja diagnoz (Quinlan & Cox, 2017).

Diagnoze so razdeljene v ločene kategorije, ki vključujejo različne motnje, povezane z uporabo alkohola, prepovedanih drog in drugih psihoaktivnih snovi. Diagnoze duševne in vedenjske motnje zaradi uporabe prepovedanih drog, ki jih lahko pridobijo uporabniki, so (NIJZ, 2019):

- akutna zastrupitev,
- škodljiva raba,
- sindrom odvisnosti,
- odtegnitveno stanje,
- odtegnitveno stanje z delirijem,
- psihotična motnja,
- amnestični sindrom,
- residualna in pozno nastopajoča psihotična motnja,
- druge duševne in vedenjske motnje,
- neopredeljena duševna in vedenjska motnja.

Za zdravstveno nego so ključne veščine komuniciranja, skupnega dela, empatičnosti in neobsojanja. Med zdravstvenimi delavci in uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog, sta bistvenega pomena vzpostavljanje dobrega odnosa ter razvijanje zaupanja in razumevanja (Quinlan & Cox, 2017).

Zdravstvena oskrba ali obravnava uporabnikov, ki so odvisni od prepovedanih drog, deluje po 14 temeljnih življenjskih aktivnostih, ki jih izvaja zdravstvena nega. Vloga

zdravstvene nege je pravilna razporeditev potreb, ki jih uporabniki potrebujejo, in izvajanje intervencij. Potrebe, ki jih je treba prvotno izpolniti pri uporabniku, so fiziološke potrebe, občutek varnosti, spoštovanja in pripadnosti v družbi. Sledijo vedenjske, samouresničevalne in potrebe po redu uporabnika. Vloga zdravstvene nege mora sloneti na strokovnem znanju in etično-moralnih načelih, ki uporabniku pomagajo pri zdravljenju in pri izpolnjevanju potreb (Traven, 2017).

Za zdravljenje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, je ključno sodelovanje zdravstvene nege s socialno službo. Uporabniki imajo možnost zdravljenja v Mreži centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CPZOPD), v Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CZOPD) v sklopu Univerzitetne psihiatrične klinike v Ljubljani ali pa v programih nevladnih organizacij (Krek, 2016).

Zdravstvena nega v zdravstveni obravnavi z uporabnikom prepovedanih drog iz dvosmernega odnosa razvija nova znanja in izkušnje ter tako nadgrajuje svojo vlogo pri zdravljenju uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog (Jazbec, 2015).

Zloraba prepovedanih drog velja za nevarnejša dejanja, zato nezdravljenje oziroma odklanjanje pomoči s strani uporabnikov lahko povzroči motnje v družbenih, poklicnih ali rekreacijskih dejavnostih. Zdravstvena nega je na ključnem mestu za pomoč uporabnikom, saj uporabnike takoj ocenijo, poročajo o znakih in simptomih zasvojenosti ter tako izvedejo vse potrebne intervencije (Rayan, 2017).

Zdravstvena nega s svojimi intervencijami lahko vpliva negativno ali pozitivno na razplet zdravljenja uporabnika. Za pozitiven razplet zdravljenja mora zdravstvena nega uporabnika prepovedanih drog obravnavati individualno, pridobiti mora njegovo zaupanje, spoštljiv in zaupljiv odnos ter jih motivirati k različnim aktivnostim v sklopu zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog. Če gre za negativen razplet zdravljenja uporabnika, pomeni, da ima zdravstvena nega premalo specialnega znanja in da so uporabniki še vedno stigmatizirani. Na negativen razplet zdravljenja vplivajo z obtoževanjem uporabnika, z neustrezno komunikacijo ter zanemarjanjem psihičnih in fizičnih potreb uporabnika (Duranović, 2021).

Raziskava Dion (2015) je pokazala, da bi bilo treba za razvoj na področju dela z uporabniki, odvisnih od prepovedanih drog, povečati izobraževanja in nudenja večje podpore zdravstveni negi, saj je odnos zdravstvenih delavcev do uporabnikov prepovedanih drog velikega pomena, ker vpliva na razplet zdravljenja in rehabilitacije.

Center za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CZOPD) je s pomočjo Ministrstva za zdravje leta 2018 začel izvajati mobilni projekt za zdravljenje in rehabilitacijo uporabnikov prepovedanih drog. Projekt je načrtovan tako, da bi uporabnike prepovedanih drog informirali pri iskanju zaposlitve, jim omogočili zdravstveno in socialno rehabilitacijo, predvsem tudi v skupnosti (Medved & Bregar, 2019).

Uporabniki prepovedanih drog, ki se odločijo za zdravljenje v centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog, kjer se zdravijo s substitucijsko terapijo, se redno srečujejo z medicinsko sestro, ki jim nudi podporo in svetuje. Medicinske sestre imajo velika pričakovanja od uporabnikov ter jim pomagajo in jih spodbujajo k vzpostavljanju novega življenjskega sloga, vendar so večkrat razočarane, saj uporabniki pogosto obupajo (Kadenšek & Bregar, 2017).

V raziskavi Mirlashari, et al. (2020) je bilo ugotovljeno, da zdravstvena nega ni imela nobenega specialnega usposabljanja na temo preprečevanja odvisnosti od prepovedanih drog. Ugotovljeno je bilo tudi, da timsko delo med zdravstveno nego in zdravniki pripomore k zmanjšanju čakalnih dob za uporabnike in do daljšega časa posvetovanj z zdravniki ter izboljšane dostopa pomoči. Ugotovljeno je bilo tudi pomanjkanje jasnih navodil vloge zdravstvene nege pri preprečevanju in zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog.

V raziskavi Susanti, et al. (2022) so ugotovili, da nejasna navodila, vloge in naloge zdravstvene nege na področju zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog povzročajo zaposlenim stres in zmedenost. Zato so potrebna specialna izobraževanja, učenje novih veščin in nadgrajevanje odnosov. Treba je jasno določiti vlogo in dolžnosti zaposlenih v zdravstveni negi, da bodo med seboj lažje sodelovali in se izognili stresnim situacijam.

Zaradi nejasnih navodil, kakšno vlogo ima zdravstvena nega pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog, in zaradi zahtevnosti dela, ki ga imajo zaposleni v zdravstveni negi s stikom uporabnika, smo se želeli boljše poglobiti in analizirati vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog.

2 EMPIRIČNI DEL

V diplomskem delu smo izvedli pregled literature na področju vloge zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

2.1 NAMEN IN CILJ RAZISKOVANJA

Namen diplomskega dela je bil s pregledom literature raziskati vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji. Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Na podlagi zastavljenega cilja je bilo oblikovano raziskovalno vprašanje:

RV 1: Kakšno vlogo ima zdravstvena nega pri zdravljenju uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, v Sloveniji?

2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

V diplomskem delu je bil izveden pregled literature na področju vloge zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnikov od prepovedanih drog v Sloveniji.

2.3.1 Metode pregleda literature

Strokovno literaturo smo iskali v slovenskem in angleškem jeziku. V podatkovni bazi smo število zadetkov zmanjšali z omejitvenim kriterijem, in sicer z letom objave od 2014 do 2024. Za iskanje literature v slovenskem jeziku smo uporabili spletni brskalnik Google Učenjak in COBISS. Ključne iskalne besede in besedne zveze so bile: »droge«, »medicinska sestra«, »intervencije«. Tujo literaturo pa smo pridobili iz podatkovne baze PubMed. Ključne besede in besedne zveze, ki smo jih uporabili, so bile: »drugs«, »nurse«,

»intervention«. Pri kakovosti literature se nismo omejevali izključno na primarne in sekundarne vire, ampak tudi na terciarne.

2.3.2 Strategija pregleda zadetkov

Pregled literature je bil prikazan shematsko in tabelarično. Tabelarični prikaz (tabela 1) vsebuje ključne besede, število zadetkov, izbrane zadetke za pregled v polnem besedilu in uporabljene podatkovne baze. Z omejitvenimi kriteriji je bilo pridobljenih 3774 zadetkov, in sicer smo v podatkovni bazi PubMed dobili 2307 zadetkov, Google Učenjak je podal 1390 zadetkov in COBISS 77 zadetkov. Vse pridobljene zadetke smo pregledali po naslovu in izvlečku ter jih izključili 3762. Uporabili smo 12 zadetkov. Shematsko je pregled literature prikazan z diagramom PRISMA, po hierarhiji dokazov Polit in Beck (2021).

Tabela 1: Rezultati pregleda literature (primeri podatkovnih baz)

	Ključne besede	Število zadetkov	Izbrani zadetki za pregled v polnem besedilu
PubMed	Drugs, nurse, interventions	2.307	6
Google Učenjak	Droge, medicinska sestra, intervencije	1.390	3
COBISS	Droge, medicinska sestra, intervencije	77	3

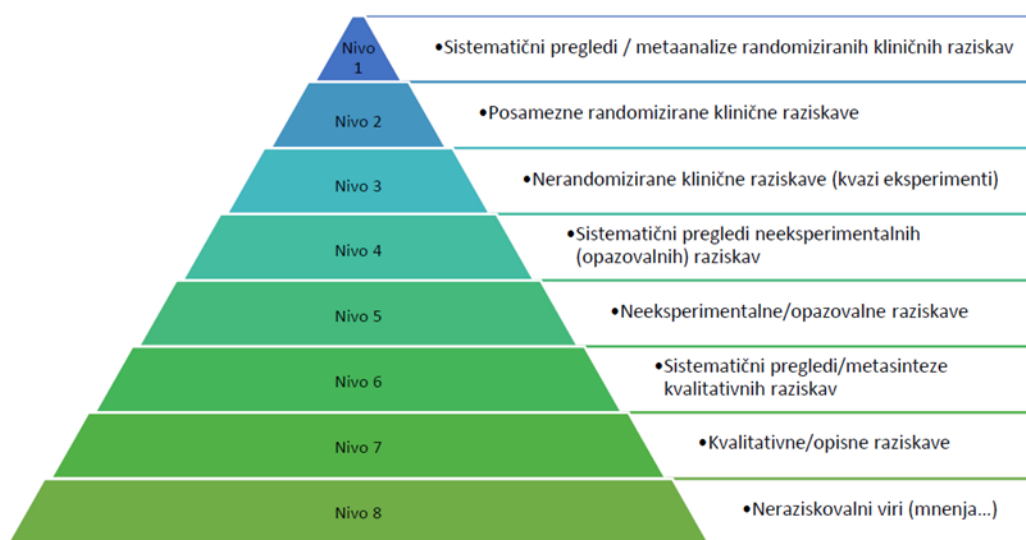
2.3.3 Opis obdelave podatkov pregleda literature

Za analizo izbranih virov smo uporabili tematsko analizo po avtorici Aveyard (2019). Najprej smo večkrat prebrali vse vire, ki smo jih pridobili pri pregledu. Sledilo je odprto kodiranje rezultatov in razprave izbranih virov, s čimer smo iz besedil oblikovali kode. Nato smo kode ponovno pregledali in vsebinsko podobne kode združevali, na koncu pa oblikovali teme (Aveyard, 2019).

2.3.4 Ocena kakovosti pregleda literature

V naslednjem koraku smo kakovost izbrane literature, ki smo jo vključili v končno analizo, razvrstili in ocenili s pomočjo hierarhije dokazov po avtoricah Polit in Beck

(2021) (slika 1 in tabela 2). Pri pregledu ocene smo glede na hierarhijo dokazov šest raziskav (Pauly, et al., 2015; Kadenšek, 2016; Abram, 2018; Mirlashari, et al., 2020; Mrak, et al., 2021; Susanti, et al., 2022) uvrstili v raven 7 – kvalitativne/opisne raziskave, pet raziskav (Public Health England, 2017; Fileković, 2020; Joseph, et al., 2020; Pogačar, 2022; Oblak, 2023) smo uvrstili v raven 6 – sistematični pregledi/metasinteze kvalitativnih raziskav, eno raziskavo (Repec, 2022) pa smo uvrstili v raven 5 – neeksperimentalne/opazovalne raziskave.

Slika 1: Hierarhija dokazov
(Polit & Beck, 2021)

Tabela 2: Hierarhija dokazov

Hierarhija dokazov	Razvrstitev izbranih zadetkov glede na hierarhijo dokazov
Raven 1 Sistematični pregledi/metaanalize randomiziranih kliničnih raziskav	n = 0
Raven 2 Posamezne randomizirane klinične raziskave	n = 0
Raven 3 Nerandomizirane klinične raziskave (kvaziekperiment)	n = 0
Raven 4 Sistematični pregledi neeksperimentalnih (opazovalnih) raziskav	n = 0
Raven 5 Neeksperimentalne/opazovalne raziskave	n = 1
Raven 6 Sistematični pregledi/metasinteze kvalitativnih raziskav	n = 5

Hierarhija dokazov	Razvrstitev izbranih zadetkov glede na hierarhijo dokazov
Raven 7 Kvalitativne/ opisne raziskave	n = 6
Raven 8 Neraziskovalni viri (mnenja avtorjev itd.)	n = 0

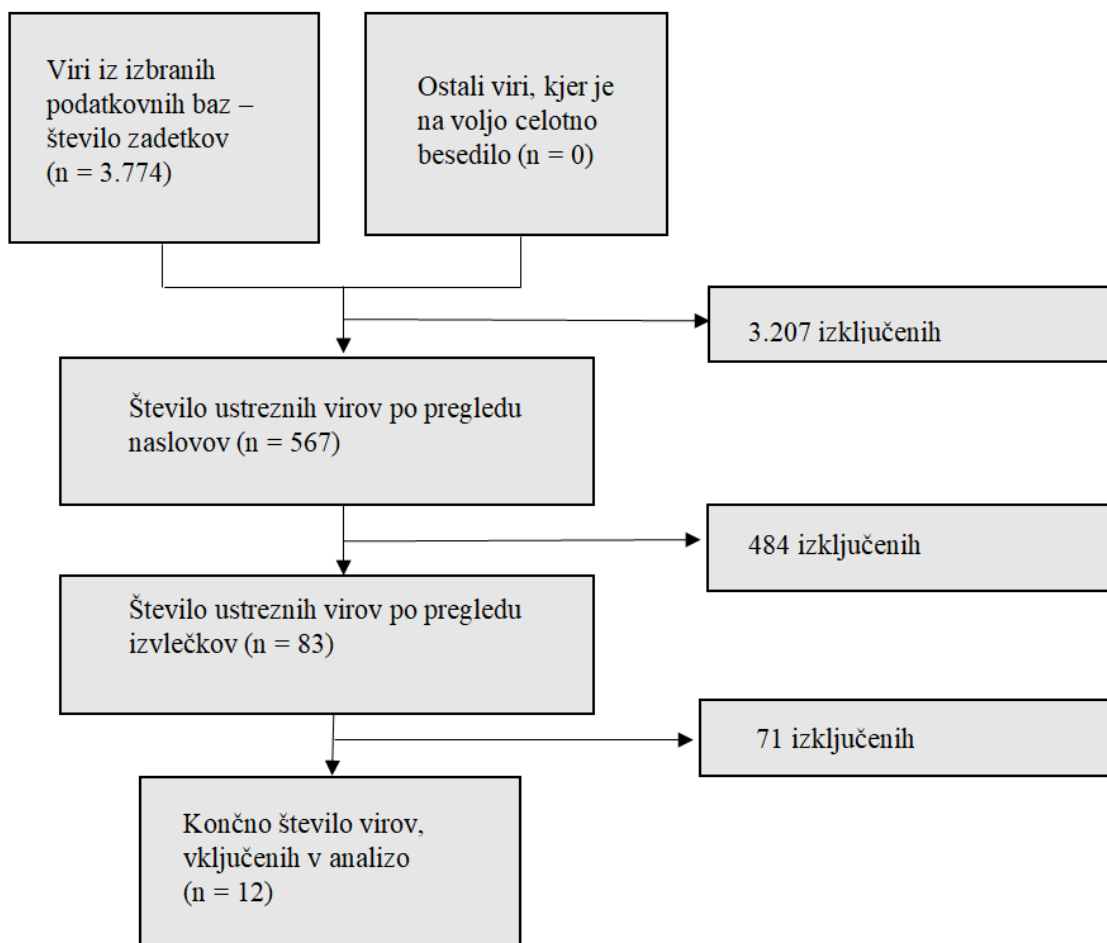
(Polit & Beck, 2021)

2.4 REZULTATI

Rezultate smo predstavili shematsko in tabelarično.

2.4.1 Diagram PRISMA

Slika 2 prikazuje postopek v obliki diagrama PRISMA, s pomočjo katerega smo dobili končno število virov, ki so bili vključeni v analizo. Na uporabljenih ključnih besedah smo pridobili 3774 zadetkov. S pomočjo vključitvenih kriterijev smo zožili nabor zadetkov. Po pregledu naslovov smo izključili 3207 zadetkov in jih obdržali 567. Po pregledu izvlečkov smo izključili 484 zadetkov in jih obdržali 83, izmed katerih smo jih izključili 71. Tako smo dobili 12 virov, ki smo jih uporabili v končni analizi našega diplomskega dela.

Slika 2: Diagram PRISMA
(Polit & Beck, 2021)

2.4.2 Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah

V tabeli 3 smo predstavili pregledane vire po imenu avtorja, letnice objave vira, uporabljeni metodologiji, po vzorcu velikosti in države ter ključna spoznanja.

Tabela 3: Tabelarični prikaz rezultatov

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Mirlashari, et al.	2020	Kvalitativna raziskava	n = 20 medicinskih sester (Iran)	Avtorji so ugotovili, da je za uspešno in učinkovito doseganje zdravstvenih rezultatov, kot so abstinenca, stabilizacija življenja in zmanjševanje škode, za

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				<p>uporabnike, odvisne od prepovedanih drog, in njihovo okolje vloga zdravstvene nege osredotočanje na motivacijske dejavnike in vzroke, zaradi katerih uporabniki zlorablajo prepovedane droge. Ugotovili so, da so vloge zaposlenih v zdravstveni negi v bolnišnicah tudi skrb za uporabnike, odvisne od prepovedanih drog, ter obveščanje, učenje, prepoznavanje in preprečevanje katerih koli odstopanj pri mladih za preprečevanje odvisnosti od prepovedanih drog. V raziskavi so ugotovili, da je zdravstvena nega dolžna zaščititi posameznike in s svojo vlogo zgodnjega odkrivanja visoko tveganih posameznikov preprečiti odvisnost od prepovedanih drog.</p>
Fileković	2020	Pregled literature	n = 6 člankov (Slovenija)	<p>Avtorica je ugotovila, da je vloga zdravstvene nege nudenje podpore, zaupanja in sprejemanje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, take, kot so. Vloga zdravstvene nege je tudi izvajanje kakovostne zdravstvene oskrbe. Avtorica ugotovi, da zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog zahteva od zdravstvene nege veliko znanja, motivacije, volje in podpore. Zaposleni v zdravstveni negi nudijo pomoč uporabnikom, ki so odvisni od prepovedanih drog, v najbolj težkih trenutkih, kar zaposlenim v zdravstveni negi pomaga pri pridobivanju zaupanja in iskrenega odnosa. Avtorica ugotovi, da s potrpežljivostjo, neobtoževanjem, s strokovnim in vestnim odnosom do uporabnika največ pripomorejo k zdravljenju uporabnika, odvisnega od drog.</p>

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
Public Health England	2017	Pregled literature	n = 23 člankov (Anglija)	Avtor je ugotovil vlogo in intervencije, ki jih izvaja zdravstvena nega pri uporabniku, odvisnem od prepovedanih drog. Vloga in intervencije, ki jih izvaja zdravstvena nega, so določanje prioritete zdravljenja uporabnika glede na resnost njihovega fizičnega in psihičnega stanja, nadzorovanje okužb in škodljivih učinkov prepovedanih drog pri uporabniku, cepljenje proti virusu hepatitisa B in testiranje virusa v krvi, predpisovanje in obveščanje o učinkih zdravil, odkrivanje in obvladovanje bolezni, ki so povezane s prepovedanimi drogami, ter odkrivanje in obvladovanje demence, povezane s prepovedanimi drogami.
Mrak, et al.	2021	Kvalitativna raziskava	Strokovni delavci s področja zdravstvene nege, n = 19 različnih organizacij (Slovenija)	Avtorji so ugotovili in razdelili vlogo zdravstvene nege na aktivnosti, ki jih izvajajo z ali za uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, in na aktivnosti, ki se izvajajo brez stika z uporabnikom. Aktivnosti, ki se izvajajo z ali za uporabnika, so različna svetovanja, pogovori, aplikacija zdravil, kontrola osebne higiene, testiranja za viruse, oskrbovanje s hrano in pomoč pri pripravi individualnega načrta. Vloge zdravstvene nege v aktivnosti brez stika uporabnika so urejanje zalog materialov, terenskega vozila, vodenje timskih sestankov in koordiniranje projektov. Vloga zdravstvene nege je tudi vzpostavljanje stikov z drugimi zdravstvenimi institucijami, kamor lahko uporabniki kasneje vstopajo na razne preiskave in preglede. Avtorji ugotovijo tudi vlogo zaposlenih v zdravstveni negi, ki delujejo na terenu, in sicer transport substitucijske

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				<p>terapije, menjavanje sterilnih pripomočkov za uporabo prepovedanih drog, prevezovanje in oskrba akutnih in kroničnih ran pri uporabnikih, promoviranje in predstavljanje na temo zdravja in prepoznavanja bolezenskih znakov pri odvisnosti od prepovedanih drog. Avtorji so ugotovili tudi, da so v zdravstveni negi ključni tudi veščine, znanje in lastnosti zaposlenih. Ugotovili so, da zaposleni v zdravstveni negi ne smejo obsojati uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog. Avtorji so prepoznali znanja, ki bi jih v zdravstveni negi potrebovali zaposleni za zdravljenje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, in sicer znanja o refleksiji, samoorganizaciji in kako pomagati družbi, ki se razlikuje od ostale populacije. Pri tem je vloga zdravstvene nege razumevanje uporabnikov, zastavljanje realnih ciljev in izogibanje prevelikim pričakovanjem do uporabnikov.</p>
Kadenšek	2016	Kvalitativna raziskava	n = 3 zaposleni v zdravstveni negi z visokošolsko izobrazbo, n = 1 zaposlen v zdravstveni negi s srednjo izobrazbo (Slovenija)	<p>Avtorica je ugotovila, da je vloga zdravstvene nege prepoznavanje, kdaj uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, napotiti k zdravniku, ter redno kontroliranje in odvzemanje krvi in urina. Avtorica ugotovi, da se uporabniki pogosto srečajo z zaposlenimi v zdravstveni negi tudi po končanem zdravljenju, saj je veliko povratnikov, zato je vloga zdravstvene nege, da od uporabnikov ne zahtevajo hvaležnosti, temveč jih podpirajo pri napredku. V raziskavi avtorica ugotovi, da zaposleni v zdravstveni negi šele po večletnih delovnih izkušnjah pridobijo dovolj znanja in občutka o prepoznavanju glavnih znakov</p>

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				odvisnosti od prepovedanih drog.
Oblak	2023	Pregled literature	n = 36 člankov (Slovenija)	Avtorica ugotovi, da se zdravstvena nega vključuje pri uporabniku, odvisnem od prepovedanih drog, v predhospitalnem in medhospitalnem okolju. Vlogo, ki jo ima zdravstvena nega oziroma reševalec, ki se sreča z uporabnikom v predhospitalnem okolju, je stabilizacija in transport v zdravstveno institucijo zaradi predoziranja uporabnika. Vloga zdravstvene nege med hospitalizacijo je izvajanje intervencij po temeljnih življenjskih aktivnostih, opazovanje uporabnika in aplikacija zdravil po naročilu zdravnika.
Susanti, et al.	2022	Kvalitativna raziskava	n = 20 zaposlenih v zdravstveni negi v vladnih centrih za odvisnost (Indonezija)	Avtorji so ugotovili, da so vloge zdravstvene nege pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog, terapevtska komunikacija (poslušanje, spoštovanje in neposredno komuniciranje z uporabniki, odvisnimi od prepovedanih drog), zbiranje različnih podatkov o uporabniku, zagotavljanje varnosti, vzpostavljanje terapevtskega odnosa in skrb za podporo v fazi detoksikacije. Avtorji so ugotovili, da je v fazi detoksikacije vloga zdravstvene nege spodbujanje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, k dnevnim aktivnostim. Zdravstvena nega bi bila pri svoji vlogi zdravljenja uporabnikov, ki so odvisni od prepovedanih drog, uspešna, če bi bili dovolj izobraženi, imeli dovolj znanja in potrebnih veščin za delo z uporabniki. Da pa bi dosegli uspešnost zdravstvene nege, bi morali zagotoviti natančne smernice in izobraževanja na področju zdravljenja

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				odvisnosti od prepovedanih drog.
Joseph, et al.	2020	Pregled literature	n = 59 člankov (Indija)	Avtorji ugotovijo, da je vloga zdravstvene nege pri uporabniku, odvisnem od prepovedanih drog, ključnega pomena. Ugotovijo, da je vloga zdravstvene nege ocenjevanje, postavljanje diagnoze, načrtovanje in izvajanje intervencij, podpiranje in motiviranje uporabnika, izobraževanje uporabnika in njegove družine o rehabilitaciji in zdravljenju o prepovedanih drogah.
Repec	2022	Kvantitativna raziskava	n = 54 mladostnikov, starih 14–25 let (Slovenija)	Avtorica ugotovi, da je vloga zdravstvene nege ozaveščanje mladih o prepovedanih drogah, in da to vlogo dobro opravljajo. Ugotovila je tudi, da je vedno več novih prepovedanih drog, zato so potrebna redna izobraževanja zdravstvene nege, saj le tako lahko nudijo podporo in pomoč pri preprečevanju in zdravljenju uporabnikov od prepovedanih drog.
Pogačar	2022	Pregled literature	n = 26 člankov (Slovenija)	Avtorica ugotovi, da je vloga medicinske sestre vzdrževanje ustrezne komunikacije, odnosa pri uporabniku in redno izobraževanje. Ugotovi, da bi s temi vlogami lahko vplivala na stigmo uporabnika in omogočila večjo možnost uspešnega zdravljenja od prepovedanih drog.
Pauly, et al.	2015	Kvalitativna raziskava	n = 19 medicinskih sester, zaposlenih na oddelku za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (Kanada)	Avtorji so ugotovili, da je vloga zdravstvene nege razumevanje socialnega položaja, življenjskih okoliščin in bolezni uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog. Ugotovili so, da delovne izkušnje in znanje zdravstvene nege zmanjšujejo predsodke o uporabnikih in izboljša se odnos, kar pripomore k uspešnemu zdravljenju uporabnika. Ugotovili so, da je bilo uporabnike, odvisne od prepovedanih drog, težko razumeti pri njihovih

Avtor	Leto objave	Uporabljena metodologija	Vzorec (velikost in država)	Ključna spoznanja
				odločitvah o zdravstveni oskrbi in pomoči s strani zdravstvene nege, vendar zaposleni v zdravstveni negi niso uporabnikov obtoževali in jih zaničevali s kriminalci ter tako s tem pokazali spoštovanje do njih.
Abram	2018	Kvalitativna raziskava	n = 9 udeležencev, starih 27–60 let, zaposlenih v bolnišnici za zdravljenje motenj uživanja prepovedanih drog (Združene države Amerike)	Avtorica je ugotovila, da so se zaposleni v zdravstveni negi znašli namerno ali slučajno pri vlogi zdravljenja uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog. Zaposleni v zdravstveni negi, ki so se prvič srečali z uporabnikom, odvisnim od prepovedanih drog, so nanj gledali negativno in ga obsojali, medtem ko so zaposleni, ki so bili dalj časa v stiku z uporabnikom, razumeli svojo vlogo. Ugotovljena je bila vloga zaposlenih v zdravstveni negi pri zdravljenju uporabnikov, in sicer opravljanje vsakodnevnih nalog, upoštevanje pravil in predpisov. Vloga, ki jo ima tudi zdravstvena nega pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog, je tudi iskren odnos in zaupanje, saj uporabniki velikokrat povedo osebne težave osebju v zdravstveni negi in ne zdravniku. Ugotovljeno je bilo tudi, da se zaposleni v zdravstveni negi srečujejo s stresom in čustvenimi zahtevnostmi, kar rešujejo z medsebojnimi pogovori, svetovanjem in spodbudo drug drugemu. Ugotovljeno je bilo, da so uporabniki manipulativni in nezanesljivi, zato je vloga zdravstvene nege razumevanje uporabnika in ohranjanje bistre glave.

V tabeli 4 smo predstavili sintezo podatkov na podlagi tematske analize po avtorici Aveyard (2019). S postopkom odprtega kodiranja smo identificirali 21 kod, ki smo jih

razdelili v glavno temo, tj. vloga zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah

Glavna tema	Kode	Avtorji
Vloga zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji	Zdravstvena nega – zdravstvena oskrba – psihoaktivne substance – vloga – zdravljenje – odvisnost – zaposleni – okolje – zaupanje – spoštovanje – medicinske sestre – droge – prepovedane droge – odnos – delovne izkušnje – znanje – zaposleni – aktivnosti – intervencije – zavodi – uspešno – nadgradnja – zahtevnost – stik – pravila – stres	Fileković (2020); Public Health England (2017); Mrak, et al. (2021); Mirlashari, et al. (2020); Oblak (2023); Susanti, et al. (2022); Joseph, et al. (2020); Kadenšek (2016); Repec (2022); Pogačar (2022); Pauly, et al. (2015); Abram (2018).

2.5 RAZPRAVA

Pri pregledu literature smo ugotavljali vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji.

V raziskavi Abram (2018) je bilo ugotovljeno, da so zaposleni v zdravstveni negi vstopili v delo z uporabniki, odvisnimi od prepovedanih drog, slučajno ali namerno pod vplivom osebne izkušnje z družinskim ali prijateljskim članom, ki je imel težave z odvisnostjo od prepovedanih drog. Ker so se nekateri zaposleni v zdravstveni negi prvič srečevali z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog, so se spoprijemali z negativnostjo in stigmatizacijo do uporabnikov. Avtorica je ugotovila, da so le zaposleni v zdravstveni negi, ki se že dalj časa srečujejo z uporabniki, razumeli svojo vlogo pri zdravljenju odvisnikov. Medicinske sestre so opisale svojo vlogo pri zdravljenju uporabnikov kot skrbnik in izvršitelj pri vsakodnevnih nalogah, predvsem pri upoštevanju pravil in predpisov. V raziskavi je bilo tudi ugotovljeno, da je vloga zaposlenih v zdravstveni negi pri uporabnikih prepovedanih drog tudi iskrenost in zaupnost, saj velikokrat uporabniki povedo stvari medicinskim sestram in ne zdravnikom. Zaradi čustvene zahtevnosti se medicinske sestre, ki imajo vlogo pri zdravljenju odvisnikov od prepovedanih drog, srečujejo s preobremenjenostjo in stresom, kar lahko privede do izgorelosti na delovnem mestu. Zaposleni v zdravstveni negi, ki se srečujejo z uporabniki, so opisali, da se s

preprečevanjem izgorelosti na delovnem mestu soočajo tako, da se med seboj spodbujajo, izpovejo čustva in svetujejo drug drugemu. V raziskavi je bilo ugotovljeno tudi, da je vloga zdravstvene nege pri uporabniku tudi razumevanje in ohranjanje bistre glave, saj je vedenje uporabnikov pogosto nezanesljivo in manipulativno.

Zdravstvena nega ima vlogo pri vodenju zdravstvene oskrbe pri uporabniku, odvisnem od prepovedanih drog. Vloge, ki jih zaposleni v zdravstveni negi izvajajo, se začnejo z ocenjevanjem, postavljanjem diagnoze, načrtovanjem in izvajanjem intervencij pri uporabniku. V nadaljnji zdravstveni oskrbi zdravstvena nega podpira, motivira, pomaga in izobražuje uporabnike ter njihove najbližje o življenju po zdravljenju in rehabilitaciji od prepovedanih drog (Joseph, et al., 2020).

Zdravstvena nega se v zdravstveni obravnavi uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, vključuje v ambulantnem in bolnišničnem okolju. V ambulantnem okolju je uporabnik pogosto predoziran, zato je vloga zdravstvene nege oziroma zdravstvenega reševalca stabilizacija uporabnika (apliciranje antidota, vzpostavitev dihanja in dihalne poti ter aplikacija zdravil) in transport v primerno zdravstveno institucijo. V bolnišničnem okolju je vloga zdravstvene nege pri uporabniku, ki je stabilen, izvajanje intervencij po temeljnih življenjskih aktivnostih, opazovanje uporabnika in aplikacija zdravil po naročilu zdravnika (Oblak, 2023).

V raziskavi Mirlashari, et al. (2020) je bilo ugotovljeno, da je vloga zdravstvene nege za doseganje učinkovitih zdravstvenih intervencij pri uporabnikih, ki so odvisni od prepovedanih drog, osredotočanje na motivacijske dejavnike in morebitne vzroke, ki prispevajo k zlorabi prepovedanih drog. Ugotovili so, da so vloge zaposlenih v zdravstveni negi v bolnišnicah skrb za uporabnike, ki so odvisni od prepovedanih drog, obveščanje in učenje mladih o prepovedanih drogah, prepoznavanje in preprečevanje katerih koli odstopanj pri mladih ter s tem tudi preprečevanje odvisnosti od prepovedanih drog. V raziskavi je bila ugotovljena tudi ključna vloga zdravstvene nege pri zaščiti in zgodnjem odkrivanju visoko tveganih posameznikov, ki bi lahko postali odvisni od prepovedanih drog.

Medicinske sestre in zdravstveni tehniki veljajo za osebe, ki v najbolj težkih trenutkih uporabnikom, odvisnim od prepovedanih drog, nudijo podporo, zaupanje, kakovostno zdravstveno oskrbo in jih sprejemajo takšne, kot so, ob tem pa nudijo tudi prijateljski in zagovorniški odnos. Zdravstveni delavci so med najbolj ključnimi strokovnjaki pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog, ker jim uporabniki zaupajo in se jim odprejo. Zdravljenje odvisnosti od zdravstvene nege zahteva veliko znanja, motivacije, volje in podpore najbližjih. Zaposleni v zdravstveni negi za zdravljenje uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, pripomorejo največ s potrpežljivostjo, neobtoževanjem, s strokovnim in vestnim odnosom do uporabnika (Fileković, 2020).

Osebe v zdravstveni negi, ki je zaposlene v ustanovah za zdravljenje od prepovedanih drog in alkohola, pozitivno pripomore k doseganju ciljev na področju zdravstvene nege in socialnega varstva z različnimi intervencijami, kot so (Public Health England, 2017):

- določanje prioritete zdravljenja pacientov glede na resnost njihovega fizičnega in duševnega stanja,
- nadzorovanje okužb in škodljivih učinkov,
- cepljenje proti virusu hepatitisa B in testiranje virusa v krvi,
- izdajanje, nadzorovanje in obveščanje o učinkih zdravil,
- predpisovanje zdravil,
- odkrivanje in obvladovanje bolezni jeter, ki so povezane s prepovedanimi drogami,
- odkrivanje in obvladovanje demence, povezane s prepovedanimi drogami.

Vlogo zdravstvene nege delimo na aktivnosti, ki jih izvajajo z uporabnikom ali za uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, in na tiste aktivnosti, ki se izvajajo v programu brez stika ali povezave z uporabnikom, odvisnim od prepovedanih drog. Aktivnosti, ki se izvajajo z uporabnikom ali za uporabnika, so: neformalni pogovori, svetovanja in informiranja, deljenje in priprava medikamentozne terapije, sestavljanje jedilnikov, kontroliranje osebne higiene, organizirano testiranje za virus hepatitisa C, iskanje informacij za uporabnike, mobilna testiranja, ozaveščanje uporabnikov, merjenje vitalnih funkcij, delo s svojci, skupno določanje zdravstvene obravnave, oskrba s hrano in pomoč pri pripravljanju individualnega načrta zdravstvene rehabilitacije. Vloga

zdravstvene nege je tudi vzpostavljanje stikov z zdravstvenimi institucijami, kamor uporabniki kasneje vstopajo ter kjer imajo preglede in razne preiskave. Vloga zdravstvenikov, ki delujejo na terenu, je transportiranje substitucijske terapije, menjava sterilnih pripomočkov za uporabo prepovedanih drog, prevezovanje in oskrba kroničnih in akutnih ran pri uporabnikih. Delo na terenu vključuje tudi predstavljanje raznih seminarjev na temo zdravja, pomoč pri prepoznavanju bolezenskih stanj uporabnikov, motiviranje in spodbujanje uporabnikov k zdravemu načinu življenja. Aktivnosti, ki se izvajajo v programih brez stika ali povezave z uporabnikom, so: skrb za opremljenost, urejanje skladišča, urejanje terenskega vozila, vožnja terenskega vozila, koordinacija projekta in vodenje sestankov terenskega tima (Mrak, et al., 2021).

V raziskavi Repec (2022) je bilo ugotovljeno, da je vloga zdravstvene nege tudi informiranje mladih o vplivu prepovedanih drog in da to delo zdravstvena nega opravlja zadovoljivo. Na trgu je vedno več novih prepovedanih drog, zato je zaželeno izobraževanje zdravstvene nege, da lahko nudijo podporo in pomoč mladostnikom pri preprečevanju in tudi zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog.

Medicinska sestra ima nalogo, ki vključuje ne le zagotavljanje osnovne zdravstvene oskrbe, temveč tudi vplivanje na širši socialni in psihološki kontekst zdravljenja. Ena izmed njenih pomembnih nalog je, da z ustrezno komunikacijo in pozitivnim odnosom pripomore k zmanjšanju stigme, ki je pogosto povezana z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog. Stigma lahko pomembno ovira proces zdravljenja, saj povzroča občutke sramu, izključenosti in odrinjenosti, kar lahko uporabnike še bolj oddalji od iskanja pomoči. Zato je vloga medicinske sestre tudi v tem, da aktivno sodeluje pri spreminjanju mišljenja tako uporabnikov kot širše družbe. To doseže z empatijo, podporo in informiranjem, saj s tem pomaga razbiti predsodke ter uporabnikom drog omogoči boljši dostop do zdravljenja. Poleg tega mora medicinska sestra nuditi stalno izobraževanje, ki vključuje tako zdravstvene kot tudi psihološke vidike odvisnosti, saj to uporabnikom omogoči boljše razumevanje njihove bolezni in jim pomaga pri spoprijemanju z izzivi, s katerimi se srečujejo (Pogačar, 2022).

Pauly, et al. (2015) so v raziskavi ugotovili, da je vloga zdravstvene nege razumevanje socialnega položaja, življenjskih okoliščin in bolezni uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog. Ugotovili so, da znanje, ki ga pridobijo zaposleni v zdravstveni negi z leti, zmanjša število predsodkov in izboljša odnos do uporabnikov, kar pripomore k uspešnemu zdravljenju uporabnika in nadgradnji vloge zdravstvene nege. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da so nekateri zaposleni v zdravstveni negi imeli težavo pri razumevanju uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, ter njihovih odločitev o zdravstveni oskrbi in pomoči, vendar uporabnikov niso prepoznali kot kriminalcev. V svoji vlogi so bili spoštljivi in uporabnikov niso zaničevali. Tako so zaposleni v zdravstveni negi dokazali vlogo spoštovanja in ne zaničevanja.

V raziskavi Kadenšek (2016) je bilo ugotovljeno, da so zaposleni v zdravstveni negi šele po večletnih delovnih izkušnjah dobili znanje in občutek o usmerjanju in prepoznavanju kritičnih znakov odvisnosti. Medicinske sestre so dolžne prepoznati, kdaj uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, napotiti k zdravniku, vendar to ni njihova edina dolžnost. Vlogo imajo tudi pri odvzemu urina in krvi, saj morajo upoštevati intimnost in spoštovati uporabnika. Podpora, ki jo dajejo medicinske sestre uporabniku, ima velik pomen pri medosebnem odnosu, saj le tako začutijo povezanost med njima. Večkrat se medicinske sestre in uporabniki srečajo tudi med zdravljenjem in po končanem zdravljenju, saj je veliko povratnikov. Ključno je, da ob tem sestre ne zahtevajo od uporabnikov, da so ob prejetju zdravil hvaležni in to čustveno izražajo, ampak od njih pričakujejo le napredek.

V raziskavi Susanti, et al. (2022) je bilo ugotovljeno, da je vloga zdravstvene nege pri uporabnikih terapevtska komunikacija, pod katero spadajo skrbno poslušanje, spoštovanje in neposredno komuniciranje z uporabniki. Zaposleni v zdravstveni negi imajo vlogo zbiranja različnih podatkov o uporabniku, zagotavljanje varnosti in vzpostavljanje terapevtskega odnosa z njim. Zaposleni morajo poskrbeti za podporo uporabnika med procesom detoksikacije. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da je vloga zaposlenih v zdravstveni negi med detoksikacijo tudi spodbujanje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, k dnevnim aktivnostim. Ugotovili so še, da bi bila vloga zdravstvene nege pri zdravljenju uporabnikov bolj uspešna, če bi bili zaposleni v

zdravstveni negi dovolj izobraženi, imeli dovolj znanja in posebnih veščin za delo z uporabniki. Zato je treba zagotoviti natančne smernice in specialna usposabljanja, da bi izboljšali znanje, sposobnosti in vedenje zaposlenih v zdravstveni negi, ki delajo na področju zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog.

Pri delu z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog, so bistvenega pomena veščine, znanje in lastnosti zaposlenih v zdravstveni negi. Zdravstvena nega največ znanja potrebuje na področju duševnega zdravja, strokovna zdravstvena znanja, komunikacijska znanja, znanja o ostalih programih iz mreže pomoči. Ne smejo obsojati in morajo imeti znanje na področju dela v skupini. Lastnosti, ki naj bi se iskale pri zaposlenih v zdravstveni negi, naj bi bile: iskrenost, empatija, sodelovalnost, zmerna osebna občutljivost, prepričanje v dobro, odsotnost strahu in spoštovanje. Zaželeno je, da se zaposleni v zdravstveni negi, ki se soočajo z uporabniki, odvisnimi do prepovedanih drog, znajo organizirati, da so sposobni samorefleksije in da želijo pomagati osebam, ki so potisnjene na rob družbe. Vloga, ki jo ima zdravstvena nega pri zdravljenju uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, je razumevanje uporabnikov, zastavljanje realnih ciljev in izogibanje pretiranim pričakovanjem (Mrak, et al., 2021).

Morris (2023) opisuje, da večina zaposlenih v zdravstveni negi sodeluje pri zdravljenju uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, kljub temu da niso specializirani na področju zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog. S priporočili, ki jih bomo našli, lahko zaposleni v zdravstveni negi pripomorejo k prepoznavanju in uspešnemu zdravljenju uporabnikov. Zaposlenim v zdravstveni negi priporočajo:

- Odprtost do tega, kako je rehabilitacija uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, opredeljena: Zdravstvena nega naj gleda na rehabilitacijo uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog, kot na proces, skozi katerega morajo iti, da bi živeli samostojno življenje. Pri okrevanju se soočajo z različnimi izzivi. Zaželeno je, da sodelujejo pri aktivnostih, ki jih učijo spreminjanja svoje miselnosti, zdravja in izboljšujejo uporabnikovo čustveno, duševno in fizično stanje.
- Izobraževanje uporabnikov o programih za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in o rehabilitacijah: Z izobraževanjem uporabnikov zdravstvena nega pripomore pri odločanju uporabnikov za zdravljenje odvisnosti

od prepovedanih drog in pri spreminjanju življenjskega sloga. S tem lahko zdravstvena nega zviša uspešnost zdravljenja in rehabilitacije pri uporabnikih, ki so odvisni od prepovedanih drog.

- Obravnava potreb uporabnikov, ki imajo sočasno duševno motnjo ali pa spadajo v posebno populacijo, kot so nosečnice, mladostniki in starejši odrasli: Zdravstvena nega se sooča s situacijami, v katerih morajo uporabiti različne pristope za uspešno zdravljenje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog.
- Prepoznava odtegnitvenih znakov in simptomov pri uporabnikih: Zaposleni v zdravstveni negi se morajo naučiti prepoznavanja znakov odtegnitve in obvladovanja simptomov z ustrezno zdravstveno in psihološko oskrbo pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog. Prepoznati morajo znake odtegnitve, kot so anksioznost, razdražljivost, izčrpanost, utrujenost, slabost, bruhanje, znojenje, tremor, izcedek iz nosu, krči, zmedenost, dezorientacija in paranoidnost.
- Prijaznost, brez obsojanja in pridobitev zaupanja uporabnikov: Prijazen in neobsojajoč odnos do uporabnikov pomaga pri pridobivanju zaupanja. Iskren in zaupen odnos do uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, privede do boljšega sodelovanja in uspešnega zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog. Komunikacijske strategije, ki pomagajo vzpostaviti iskren in zaupen odnos, so aktivno poslušanje, spoštljivo vedenje, izražanje empatije, gledanje uporabnika v oči in podpiranje.

Skinner (2024) opisuje program za usposabljanje zaposlenih v zdravstveni negi za zdravljenje uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog. Program traja od dve do štiri leta. Zaposleni v zdravstveni negi se v programu naučijo celovite oskrbe uporabnikov, ki imajo ali okrevajo po zlorabljanju prepovedanih drog. Medicinska sestra, ki opravi program, pridobi certifikat diplomirana medicinska sestra za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog. Za pridobitev tega certifikata je potrebno, da medicinska sestra izpolni štiri korake:

- Zaključek študija in pridobitev naziva diplomirane medicinske sestre na področju zdravstvene nege.

- Opravljen izpit in pridobitev licence za registrirano diplomirano medicinsko sestro. Izpit od medicinskih sester zahteva znanje, s čimer zagotovijo potrebno usposobljenost ter varno in kakovostno izvajanje zdravstvene nege.
- Pridobivanje izkušenj na področju duševnega zdravja in rehabilitacijske zdravstvene nege. Registrirane diplomirane medicinske sestre pridobijo izkušnje na področju duševnega zdravja v različnih delovnih okoljih, kot so bolnišnice, centri za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in psihiatrične bolnišnice.
- Pridobitev certifikata medicinske sestre za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog. Nekateri delodajalci zahtevajo, da medicinske sestre pridobijo certifikat na področju zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog, nekateri ne. Medicinske sestre, ki želijo pridobiti certifikat, morajo opraviti minimalno 2000 delovnih ur z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog, in 30 ur stalnega izobraževanja o zdravljenju uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog.

2.5.1 Omejitve raziskave

Pri izvajanju raziskave na temo vloge zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji smo ugotovili, da je strokovna literatura v slovenskem jeziku precej omejena, zato smo vključili tudi literaturo v angleškem jeziku. Osredotočili smo se na zbiranje podatkov, ki so bili prosto dostopni in objavljeni v obdobju 2014–2024. Pri iskanju literature smo naleteli na nekaj omejitev, in sicer v fazi zbiranja podatkov so bili nekateri članki dostopni le s plačilom oziroma naročnino. Kljub omejitvam smo se trudili raziskati vlogo zdravstvene nege pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog v Sloveniji. Naš cilj je bil analizirati in zbrati informacije, ki so nam bile na voljo, da bi lahko podali natančne vloge, ki jih izvaja zdravstvena nega pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog.

2.5.2 Doprinos za stroko in nadaljnje raziskovalno delo

Tema diplomskega dela je zelo aktualna, saj je vedno več uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, s tem pa vedno več potrebne pomoči s strani zdravnikov in zdravstvene nege. Menimo, da bi bilo potrebno več specialnih izobraževanj na področju

vloge zdravstvene nege pri uporabnikih prepovedanih drog v Sloveniji, saj v tej smeri zdravstvena nega ni še dovolj izkušena oziroma se ne zaveda, kako zelo je pomembna njihova vloga. V nadaljevanju bi lahko naredili tudi raziskavo, kjer bi primerjali vlogo zdravstvene nege pri uporabnikih prepovedanih drog v Sloveniji in v drugih državah ali pa bolj podrobno raziskali intervencije in naloge zaposlenih v zdravstveni negi, ki se soočajo z uporabniki prepovedanih drog.

3 ZAKLJUČEK

Vloga zdravstvene nege pri uporabniku prepovedanih drog ima velik pomen pri uspešnem zdravljenju odvisnosti.

Delo, ki ga opravlja zdravstvena nega, je težavno in kompleksno, saj so uporabniki pogosto stigmatizirani zaradi njihovega obnašanja, težav, ki jih prinesejo s seboj, in raznih manipulacij. Pogosto uporabniki potrebujejo zdravstveno obravnavo oziroma zdravstveno pomoč, ki pa jo odklanjajo. Zato je vloga zdravstvene nege, da pri uporabniku pridobi zaupanje, spoštovanje in iskren odnos, le tako lahko zaposleni v zdravstveni negi uspešno izvajajo intervencije, ocenjujejo, poročajo o zdravstvenem stanju uporabnika in mu pri tem pomagajo pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog.

Toda vsako zdravljenje uporabnika ni uspešno, saj se znova in znova vračajo na zdravljenje. Pri tem je vloga zdravstvene nege, da uporabnika motivirajo k zdravljenju in ne obupajo nad njim.

Pri uporabnikih se pogosto pojavijo tudi duševne motnje, kar za zdravstveno nego predstavlja še bolj zahtevno vlogo pri zdravstveni obravnavi in temeljnih življenjskih aktivnostih.

Delo, s katerim se srečuje zdravstvena nega pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog, zahteva veliko empatije in manj osebne občutljivosti s strani zaposlenih v zdravstveni negi. Ključno je, da se uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, ne obsoja in ne ponižuje. Da pa postanejo zaposleni v zdravstveni negi osebno trdni in opravljajo svoje delo kakovostno, iskreno in s spoštovanjem do uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog, se morajo redno izobraževati in usposablјati. Z delovnimi izkušnjami pridobijo na osebni rasti in se lažje soočajo z uporabniki.

Za zdravljenje in preprečevanje odvisnosti od prepovedanih drog ter vlogo, ki jo ima zdravstvena nega pri tem, bi bilo potrebno še več izobraževanj, specialnih usposablјanj

in soočanj z uporabniki prepovedanih drog. Tako bi zdravstvena nega pridobila dovolj znanj in izkušenj, s tem pa bi pri zdravljenju odvisnosti imela natančna navodila, kakšna je vloga zdravstvene nege in kakšno zdravljenje uporabnikov bi bilo bolj uspešno.

Izobraževanja, usposabljanja in specialni tečaji zdravstvene nege na področju vloge zdravstvene nege pri uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog, spremenijo negativno razmišljanje o uporabnikih, odvisnih od prepovedanih drog. Tečaji in izobraževanja, ki bi zdravstveni negi prinesli nova znanja in veščine pri delu z uporabniki, bi lahko tudi pozitivno vplivali na osebno prepričanje in na delo, ki ga opravlja zaposleni v zdravstveni negi za uporabnika, odvisnega od prepovedanih drog. Zato bi priporočili, da se v srednješolske učne načrte vključi več vsebin, ki obravnavajo zdravstveno nego v kontekstu zlorabe prepovedanih drog. To naj se nadaljuje in poglobi v dodiplomskih in podiplomskih programih, kjer bi se posebej osredotočili na vlogo zdravstvene nege pri obravnavi uporabnikov, odvisnih od prepovedanih drog. Priporočali bi tudi, da zaposleni v zdravstveni negi, ki se soočajo z uporabniki, odvisnimi od prepovedanih drog, sodelujejo tudi v procesih oblikovanja standardov, programov in ukrepov v zdravstvenih ustanovah, kjer se srečujejo z uporabniki, ki so odvisni od prepovedanih drog.

4 LITERATURA

Abram, D.M., 2018. The role of the registered nurse working in substance use disorder treatment. *A Hermeneutic Study, Issues in Mental Health Nursing*, 39(6), pp. 490-498. 10.1080/01612840.2017.1413462.

Antolin, J., 2023. *Nadzor rabe psihoaktivnih snovi pri raziskovalnem delu: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo.

Aveyard, H., 2019. *Doing a literature review in health and social care: a practical guide*. 4th ed. London: Open University Press.

Dion, K., 2015. *Injection drug users 'perceptions of received nursing care: a case study: doctoral dissertations*. Massachusetts: University of Massachusetts Amherst.

Duranović, J., 2021. *Zloraba psihoaktivnih substanc pri mladostnikih in vloga medicinske sestre: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.

Fileković, L., 2020. *Vloga medicinske sestre pri zdravljenju odvisnosti od prepovedanih drog: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.

Gonçalves, A.M.S., Santos, M.A.D., Volpato, R.M.J., Furtado, E.F., Barroso, T.M.M.D.A. & Pillon, S.C., 2018. Attitudes of nursing students towards substance users and perceptions about religious/spiritual care. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 52(2018), pp. 1-8. 10.1590/S1980-220X2017027903425.

Imkome, E., 2018. Nursing care for persons with drug addiction. In: F. Zhao & M. Li, eds. *Drug addiction*. London: IntechOpen, pp. 49-72. 10.5772/intechopen.73334.

Jazbec, V., 2015. Delo medicinske sestre/zdravstvenega tehnika. In: J. Čuk Rupnik, ed. *Ob dvajsetletnici ustanovitve mreže centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti*

od prepovedanih drog. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za zdravje, pp. 40-41.

Joseph, J., Khakha, C.D. & Varkey, P.B., 2020. Nurse-led interventions in the de-addiction setting: current state of evidence. *ARC Journal of Nursing and Healthcare*, 6(1), pp. 10-15. 10.20431/2455-4324.0601002.

Kadenšek, K., 2016. *Razumevanje vloge medicinske sestre pri spremembi življenjskega sloga posameznikov, odvisnih od prepovedanih drog: diplomsko delo*. Jesenice: Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin.

Kadenšek, K. & Bregar, B., 2017. Razumevanje vloge medicinske sestre pri spremembi življenjskega sloga posameznikov, v preteklosti odvisnih od prepovedanih drog. *Obzornik zdravstvene nege*, 51(2), pp. 127-131.

Krek, M., 2016. Epidemiološko stanje na področju porabe prepovedanih drog ter mikro in makroekonomske posledice uporabe prepovedanih drog. In: A. Kvas, Đ. Sima, R. Kobentar, P. Požun & G. Lokajner, eds. *Odvisnost in problemi v širši družbi: zbornik prispevkov 17. Simpozija z mednarodno udeležbo*. Ljubljana: Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov, pp. 13-28.

Medved, R. & Bregar, B., 2019. Izkušnje z delom v mobilni enoti za zdravstveno rehabilitacijo uporabnikov prepovedanih drog in novih psihoaktivnih substanc. In: A. Kastelic & T. Kostnapfel, eds. *7. slovenska konferenca o zdravljenju odvisnosti in 8. slovenski simpozij o okužbi z virusom hepatitisa C pri osebah, ki jemljejo droge: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Prohealth, p. 3.

Mirlashari, J., Jahanbani, J. & Begjani, J., 2020. Addiction, childhood experiences and nurse's role in prevention: a qualitative study. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 26(2), pp. 212-218. 10.26719/2020.26.2.212.

Morgan, B.D., 2014. Nursing attitudes toward patients with substance use disorders in pain: Pain management nursing. *Official Journal of the American Society of Pain Management Nurses*, 15(1), pp. 165-175. 10.1016/j.pmn.2012.08.004.

Morley, G., Briggs, E. & Chumbley, G., 2015. Nurses' experiences of patients with substance-use disorder in pain: a phenomenological study. *Pain Management Nursing*, 16(5), pp. 701-711. 10.1016/j.pmn.2015.03.005.

Morris, G., 2023. *Nurse tips & resources to care for patients experiencing addiction or substance use disorders*. [online] Available at: <https://nursejournal.org/articles/caring-for-patients-with-substance-use-disorder/> [Accessed 12 December 2024].

Mrak, L., Košan, H. & Miklavčič, A., 2021. *Evalvacija Nacionalnega programa na področju prepovedanih drog 2014–2020*. [pdf] Ministrstvo za zdravje. Available at: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/DJZ-Preventiva-in-skrb-za-zdravje/droge/komisija-za-droge-/19-seja-komisije-za-droge-2021/Koncno-porocilo-Evalvacija-NP-14-20.pdf> [Accessed 17 July 2024].

Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2019. *Mednarodna klasifikacija bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene: Avstralska modifikacija*. [pdf] Nacionalni inštitut za javno zdravje. Available at: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/podatki/klasifikacije_sifranti/mkb/mkb-10-am_v11_slo_15112022.pdf [Accessed 18 December 2024].

Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2023. *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022*. [pdf] Nacionalni inštitut za javno zdravje. Available at: https://nijz.si/wp-content/uploads/2023/02/Nacionalno-porocilo_2022-1.pdf [Accessed 19 February 2024].

Neville, K. & Roan, N., 2014. Challenges in nursing practice: nurses' perceptions in caring for hospitalized medical-surgical patients with substance abuse/dependence. *The Journal of Nursing Administration*, 44(6), pp. 339-346. 10.1097/NNA.000000000000079.

Oblak, T., 2023. *Intervencije zdravstvene nege pri obravnavi pacientov s predoziranjem prepovedanih drog v nujni medicinski pomoči: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.

Pauly, B.B., McCall, J., Browne, A.J., Parker, J. & Mollison, A., 2015. Toward cultural safety: Nurse and patient perceptions of illicit substance use in a hospitalized setting. *ANS Advances in Nursing Science*, 38(2), pp. 121-135. 10.1097/ANS.0000000000000070.

Perviz, A., Bole, U. & Bregar, B., 2021. Odnos medicinskih sester do pacienta, odvisnega od prepovedanih drog: integrativni pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 55(2), pp. 113-124. 10.14528/snr.2021.55.2.2961.

Pogačar, R., 2022. *Vloga medicinskih sester pri zmanjševanju stigme uporabnikov, ki imajo težave z odvisnostjo od prepovedanih drog: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.

Polit, D.F. & Beck, C.T., 2021. *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. 11th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Public Health England, 2017. *The role of nurses in alcohol and drug treatment services*. [pdf] Public Health England. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a81e43a40f0b62305b915dc/Role_of_nurses_in_alcohol_and_drug_services.pdf [Accessed 9 July 2024].

Quinlan, J. & Cox, F., 2017. Acute pain management in patients with drug dependence syndrome. *Pain Reports*, 2(4), pp. 1-7. 10.1097/PR9.0000000000000611.

Rayan, A., 2017. Assessment and management of patients with drug abuse: nurses should be involved. *Journal of Addiction and Dependence*, 3(1), pp. 1-2. 10.15436/2471-061X-17-037.

Repec, K., 2022. *Vpliv zdravstvene nege na ozaveščenost mladih o zlorabi drog: diplomsko delo*. Maribor: Alma Mater Europaea, Evropski center.

Skinner, M., 2024. *How to become a substance use disorder or addiction nurse*. [online] Available at: <https://nursejournal.org/careers/addiction-nursing/how-to-become/> [Accessed 12 December 2024].

Susanti, H., Wardani, Y.I., Fitriani, N. & Kurniawan, K., 2022. Exploration the needs of nursing care of drugs addiction service institutions in Indonesia. *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*, 10(G), pp. 45-51. 10.3889/oamjms.2022.7778.

Teoh, L., Moses, G. & McCullough, M.J., 2019. Oral manifestations of illicit drug use. *Australian Dental Journal*, 64(3), pp. 213-222. 10.1111/adj.12709.

Traven, N., 2017. *Zdravstvena nega pacienta z zlorabo psihoaktivnih snovi po temeljnih življenjskih aktivnostih: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.

Vesel, J., 2019. *Vpliv stigme na zdravstveno obravnavo pacienta, odvisnega od prepovedanih drog, s strani zaposlenih v zdravstveni negi: diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.